

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РИНКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Остапенко Я.О.

Національний університет державної податкової

служби України

Найважливішим фактором, який визначає спроможність і можливість підприємств заповнити ринкову нішу своєю продукцією є витрати виробництва. В умовах ринкової конкуренції витрати виробництва виступають одним із основних інструментів реалізації стратегії діяльності підприємств. У зв'язку з чим, з метою досягнення конкурентноздатності переосмислюється підхід до обліку витрат на виробництво та собівартості продукції, як найважливіших економічних показників господарської діяльності.

Облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості виготовленої продукції в системі бухгалтерського обліку на підприємствах - найбільш складний і важливий обліковий процес. Він має важливе значення в організації, управлінні виробництвом, плануванні діяльності підприємства та вдосконаленні податкового менеджменту.

Дані обліку використовуються для прийняття управлінських рішень, визначення результатів діяльності підприємства, виконання визначених завдань структурними підрозділами підприємства, визначення ефективності організаційно - технічних заходів з розвитку і вдосконалення виробництва.

Різні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції досліджувалися багатьма вченими. Але окремі наукові твердження й досі залишаються об'єктом дискусій. До них належать: з'ясування сутності методу обліку витрат та методу калькулювання собівартості продукції, питання класифікації витрат, економічний зміст собівартості та склад витрат, які її формують тощо.

Між калькулюванням і обліком виробничих витрат існує тісний взаємозв'язок. Кінцевою метою виробничого обліку є калькулювання собівартості продукції. В економічній літературі поняття методу обліку витрат та способів обчислення собівартості продукції найчастіше розглядається у нерозривному взаємозв'язку. Способи обчислення собівартості продукції поєднуються з методами обліку витрат. Але, використовуючи різні способи можна отримати різну величину собівартості певного виду продукції, а загальна сума при цьому, залишається незмінною. Тому, на нашу думку, необхідно чітко розрізняти методи обліку затрат на виробництво продукції та методи калькулювання собівартості продукції.

Методи обліку витрат визначаються технологічними та організаційними особливостями процесу виробництва і мають відображувати формування затрат в конкретних умовах.

Традиційно методи калькулювання розглядають як способи обчислення собівартості продукції. Вибір конкретних методів калькулювання залежить від потреб отримання необхідної інформації для прийняття оперативних, тактичних та стратегічних рішень.

На нашу думку, під методами обліку витрат на виробництво слід розуміти сукупність способів та прийомів формування витрат для обґрунтованого калькулювання собівартості продукції. Розрізняють основні методи обліку витрат: простий, позамовний, попередільний, нормативний.

Під методами калькулювання ж слід розуміти способи та прийоми групування витрат за об'єктами калькулювання, що призводить до технічного розрахунку собівартості продукції. Найпоширенішими методами калькулювання прямий розрахунок; виключення вартості побічної продукції; виключення вартості незавершеного виробництва; розподіл витрат пропорційно до нормативних витрат; комбінований.

Важливу роль собівартості в системі економічних показників обумовлює необхідність науково - обґрунтованого визначення і уточнення не лише її сутності, виходячи з розуміння її як економічної категорії, не лише чіткий розподіл понять методу обліку витрат та методу калькулювання, але й методично правильної класифікації витрат, які формують собівартість.

В теорії і практиці обліку і калькулювання собівартості продукції найважливішими є угруповання за економічними елементами і статтями калькуляції.

Класифікація витрат за економічними елементами здійснюється незалежно від форми використання у виробництві того чи іншого виду продукції і місця здійснення цих витрат.

Під елементом розуміють первинний економічно однорідний вид витрат на виробництво продукції, який у межах підприємства неможливо більше розкласти на складові частини.

Таке угруповання дозволяє визначити й проаналізувати структуру витрат підприємства та їх динаміку, залежно від питомої ваги того чи іншого елемента у виробничій собівартості.

Але аналітикам необхідно знати не тільки, що витрачено на виробництво, те також і куди спрямовані ці витрати, де були витрачені ті чи інші ресурси, а також знати фактичну собівартість одиниці кожного виду продукції. Для досягнення цих цілей існує угруповання витрат за калькуляційними статтями, що передбачає об'єднання окремих видів витрат у відповідні статті, що відтворюють виробниче призначення витрат, у розрізі яких найбільш доцільно й економічно правильно здійснювати і калькулювання собівартості окремих видів продукції.

Дискусійним в обліковій науці є питання про те, виходячи з яких ознак будувати номенклатуру статей витрат: за функціональною ознакою чи за ознакою місць їх виникнення і сфер відповідальності.

На наш погляд, доцільно встановлювати номенклатуру статей витрат за ознакою місця виникнення та врахувати при цьому функціональну ознаку залежно від мети калькуляції.

Отже, в умовах розвитку ринкової економіки необхідне подальше удосконалення формування собівартості та обліку витрат на виробництво.

Література

1. Голов С.Ф. Управлінський облік. - К. : Лібера, 2003. - 704 с.
2. Головін М. // Система обліку і калькулювання собівартості продукції послуг) // Дебет - кредит. ШБ. - 2003. - № 5, 7, 10.
3. Калькуляция себестоимости продукции в промышленности : Учебное пособие /В.А.Белобородова, А.П.Чечета, В.Т. Слабинский и др. - 2 - е изд раб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 1989. - 279 с.
4. Каплун О.А. Виробничі витрати як об'єкт обліку і контролю // Проблем економіки України: Збірник наукових праць: Випуск 8. - Тернопіль, 2001 С.103 -106.
5. Мишин Ю.А. Управленческий учет: управление затратами и результатами производственной деятельности: Монография